26-мĕш çул тухать. Хакĕ 15 пус.

1942
СЕНТЯБРЬ
22
ЫТЛАРИКУН
221 (6156) №

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

Чăваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ

ВКП(б) Обкомĕн ялхуçалăх отделĕпе Чăваш АССР Наркомземĕн Политсекторĕ тăратнă тăрăх, пысăк ĕç тухăçлăхĕ кăтартнăшăн тата машинăсемпе тракторсен паркĕпе лайăх усă курнăшăн ялхуçалăхĕнче малта пыракансен республикăри Хисеп хăми çине çаксене кĕртнĕ:

80. **Йĕпреç МТС-ĕнчи комбайнер А. И. Иванов.** Вăл «Коммунар» комбайнпа 20 ĕç кунĕ хушшинче 187 гектар вырса пуçтарнă, планпа 110 гектар вырмалла пулнă.

81. **Вăрнар МТС-ĕ** (директорĕ **П. Р. Осипов** юлташ, политотдел начальникĕ **Романов** юлташ, старши механикĕ **Ремизов** юлташ, старши агрономĕ **П. М. Лукин** юлташ). Вăл трактор ĕçĕсен çулталăкри планне, авăн çапассисĕр пуçне, сентябрĕн 10-мĕш тĕлне 101 процент тултарнă, вăл шутра тырпула комбайнсемпе вырса пуçтарма паллă тунă плана 103 процент тата кĕраки планне 103,6 процент тултарнă.

82. **Тăвай МТС-ĕ** (директорĕ **И. П. Широв** юлташ, политотдел начальникĕ **В. Н. Чернов** юлташ, старши механикĕ **И. Я. Яковлев** юлташ, старши агрономĕ **Н. П. Прокопьев** юлташ). Вăл трактор ĕçĕсен çулталăкри планне, авăн çапассисĕр пуçне, сентябрĕн 10-мĕшĕ тĕлне 100,4 процент тултарнă, вăл шутра тырпула комбайнсемпе вырса пуçтарма паллă тунă плана 101,2 процент тултарнă.

Елчĕк МТС-ĕн Политотделĕ тăратнă тăрăх, пысăк ĕç тухăçлăхĕ кăтартнăшăн тата машинăсемпе тракторсен паркĕпе лайăх усă курнăшăн ялхуçалăхĕнче малта пыракансен республикăри Хисеп хăми çине çаксене кĕртнĕ:

83. **Трактористка Анна Гордеевна Гордеева.** Вăл СХТЗ маркăллă тракторпа ĕçлесе планра кăтартнă 180 гектар вырăнне 380 гектар ĕçленĕ, 531 килограмм горючи перекетленĕ.

84. **Тракторист Федор Андреевич Козлов.** Вăл СХТЗ маркăллă тракторпа ĕçлесе трактор ĕçĕсен çулталăкри планне 180 гектар вырăнне 336 гектар тултарнă, 327 килограмм горючи перекетленĕ.

85. **Тракторист Петр Тихонович Смирнов.** Вăл СХТЗ маркăллă тракторпа ĕçлесе трактор ĕçĕсен çулталăкри планне 160 процент тултарнă, 482 килограмм горючи перекетленĕ.

86. **Тракторист Григорий Павлович Михайлов.** Вăл трактор ĕçĕсен çулталăкри планне 151 процент тултарнă, 100 килограмм горючи перекетленĕ.

87. **Тракторист Константин Катайкин.** Вăл трактор ĕçĕсен çулталăкри планне 151 процент тултарнă, 109 килограмм горючи перекетленĕ.

Рационализаторсемпе изобретательсем фронта пулăшаççĕ

Кашни çĕнĕрен пуçарнă паха ĕç пирĕн çĕршывра массăллă движени пулса каять. Владимир Ильич ячĕпе тăракан заводăн коллективĕ пуçарса янă Октябрь уявĕ умĕнхи социализмлă ăмăртăва Совет Союзĕнчи пиншер предприятисемпе колхозсем хутшăнчĕç. Совет халăхĕн кĕрешӳне ĕçри вăй-хăвачĕ çĕнĕ, татах та çӳлĕрех пусăма çĕклет.

Пире телейлĕ пурнăç панă социализмлă тăван çĕршыва пĕтĕм чун-чĕререн юратни, унăн ирĕклĕхне ирсĕррĕн хапсăнакан ылханлă тăшмана кураймани совет çыннине çĕнĕ вăй-хал, иксĕлми пултарулăх, вĕçĕ-хĕррисĕр паттăрлăхпа хăюлăх кӳрет.

Отечественнăй аслă вăрçăн вунпилĕк уйăхĕ хушшинче совет çыннисем хăйсен паттăрлăхĕпе хăюлăхне фронтра та, тылра та уççăн кăтартса пачĕç. Пирĕн хĕрлĕ воинсем тăшмана çапăçу хирĕнче чарса тăраççĕ, тăшмана хăватлăн пыра-пыра çапса халран яраççĕ. Тылри ĕççыннисем фронт валли ывăнма пĕлмесĕр çĕнтерӳ хĕçпăшалĕ туптаççĕ, паттăр фронтовиксем валли апат-çимĕçсем хатĕрлеççĕ.

Анчах тискер тăшманăн çурăм шăммине çапса хуçман-ха. Вăл хăйĕн хура юнне сирпĕнтерсе, пирĕн тулăх уйхирсем тăрăх енчен-енне ывтăнать, пирĕн пурнăç центрĕсем патне çĕмĕрсе кĕме хапсăнать. Фашистсен çаратуçă-çарне чарса лартса, пуçĕпех çапса аркатас тесен, хамăрăн ирĕклĕхпе чыслăха, аслă Октябрь панă тивлетсене хӳтĕлесе хăварас тесен, пирĕн фронтра та, тылра та вунă хут ытларах вăй хурса кĕрешмелле, ĕçлемелле.

Фронта валли çĕнĕрен çĕнĕ хĕçпăшалсем шухăшласа кăларса туптанă çĕрте, вăрçă вăхăтĕнчи производствăна татах та ытларах вăйлатас ĕçре пирĕн фабрикăсемпе заводсенчи рационализаторсемпе изобретательсем пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ. Вĕсем, производствăри революционерсем пулса тăрса, ĕçĕн хăвăртлăхне ӳстермелли, çĕнĕ йышши продукцисем туса кăлармалли майсем шухăшласа тупаççĕ. Вĕсем мĕнпур рабочисене пример кăтартса, хавхалантарса пыраççĕ.

Уралри заводсенчен пĕринче ĕçлекен слесарь-фрезеровщик Дмитрий Филиппович Босый метала касса ĕçлемелли меслетсене çĕнетсе йĕркелесе производствăна пысăк улшăнусем кĕртрĕ. Вăл хăйĕн паха ĕçĕсемшĕн Сталинла премие илме тивĕçлĕ пулчĕ.

Кашни ĕçĕн процесне, ăна тĕплĕнрех сăнаса пăхсан, ăна пĕтĕм чун-чĕререн, пĕтĕм ăс-хакăла хурса туса пырсан, нумай улшăнусем кӳме пулать. Чăн-чăн творчествăллă пуçарулăхшăн пирĕн çĕршывра нимĕнле чăрмав та çук. Çапла, Çĕмĕрле комбинатĕнче çамрăк рабочи-комсомолецсем ĕç тухăçлăхне ӳстерес, технологи процесне лайăхлатас тĕлĕшпе паха ĕçсем тăваççĕ. Комсомолец В. Прокопьев нумаях пулмасть питех те усăллă рационализацилле сĕнӳ панă. Вăл сĕнӳ ĕç тухăçлăхне икĕ хут ӳстерме пулăшать, государство укçине нумай пин тенкĕ перекетлесе хăварма май парать. Халĕ вăл сĕнĕве пурнăça кĕртме тытăннă. Тепĕр комсомолец Пантелеймонов шутласа кăларнă сĕнӳ пĕр йышши продукци туса кăларассине икĕ хут ытларах ӳстерме пулăшнă. Халĕ ытти рабочисем те унăн сĕнĕвĕ тăрăх ĕçлеççĕ, куллен çĕнĕ çитĕнӳсем тăваççĕ.

Çапла рационализаторсемпе изобретательсен сĕнĕвĕсем, пĕтĕмĕшпе пĕрле пухăнса, государствăн средствисене, питех те хаклă горючисемпе материалсене, ĕç вăйĕпе вăхăта, электроэнергие миллионшар тенкĕлĕх перекетлесе хăварма май параççĕ. Вăрçă вăхăтĕнче халăхшăн кашни пус мĕнтери хаклă тăни каламасăрах паллă.

Халĕ Октябрь уявĕ умĕнхи ăмăртăва хутшăнса, республикăри нумай предприятисен коллективĕсем рационализацилле çĕнĕ сĕнӳсем пухма сăмах параççĕ. Çапла, Канашри Хĕрлĕ ялавлă вагонсем юсакан заводра çĕнĕрен 50 сĕнӳ, Канаш деповĕнче 10 сĕнӳ, Черничкин юлташ главнăй инженер пулса тăракан заводра 25 сĕнӳ пухма обязательствăсем илнĕ т. ыт. те. Çакна ăна заводсен коллективĕсем рабочисен ĕçри ӳссе пыракан пуçарулăхĕпе пултарулăхне шута илсе тăваççĕ.

Анчах ĕç пуçарнипех пулмасть. Пирĕн предприятисен руководителĕсемпе парти тата профсоюз организацийĕсен производствăри новаторсене куллен тимлĕн пулăшса пымалла. Уйрăмах ку енĕпе профсоюз организацийĕсен лайăх ĕçлемелле. Рационализаторсемпе изобретательсене хăйсен пултарулăхне, техникăллă пĕлӳлĕхне малалла ӳстерсе пыма, ĕçре çуралакан кашни çĕнĕ шухăша çийĕнчех аталантарма пулăшмалла. Рационализатор панă сĕнĕве хутсем айне тăвассинчен уйрăмах сыхланмалла.

Юлашки вăхăтра хăшпĕр предприятисенче стахановецсен шкулĕсен ĕçне, техминимума вĕренессине вăйсăрлатни сисĕнет. Çавăн пекех производствăллă канашлусем те сайралчĕç. Стахановец, хăйĕн ĕç тухăçлăхне ӳстерес тесе, яланах çĕнĕ майсем шырать. Чылай чухне ăна пĕлӳлĕх çитмест. Çавăнпа та профсоюз организацийĕсен чи ответлă задачи—техникăна вĕренес ĕçе куллен туса пырасси, вăрçă вăхăтĕнчи стахановецсене, рационализаторсемпе изобретательсене чăн-чăн ĕçлĕ пулăшу парса пырасси пулса тăрать.

Пирĕн инженерла-техникла работниксен производствăри рационализатор-рабочисем çине ĕçри чи çывăх тăвансем çине пăхнă пек пăхмалла. Инженерсемпе техниксен, рационализаторсене вĕрентнипе пĕрлех, хăйсен те вĕсенчен вĕренмелле.

Октябрь уявĕ умĕнхи ăмăртăва анлăн сарса, предприятисенчи техникăллă шухăша татах та çӳлерех çĕклер. Рационализаторсемпе изобретательсен пархатарлă ĕçне фронт интересĕсене пăхăнтарар, çĕнтерӳ хĕçпăшалне хĕрӳллĕнрех туптар.

Октябрь уявĕ умĕнхи социализмлă ăмăрту

Комбинат коллективĕ Октябрь уявĕ умĕнхи ăмăртăва хутшăнчĕ

ÇĔМĔРЛЕ, сентябрĕн 21-мĕш. (Телефонпа, хамăр корр). Пĕтĕм Союзри социализмлă ăмăртăва хутшăннă хыççăн, комбинат коллективĕ кашни уйăхрах производство планне ирттерсе тултарать. Рабочисемпе работницăсем ытларах та ытларах продукци туса кăларас тесе ĕçлеççĕ.

Владимир Ильич ячĕпе тăракан заводри рабочисемпе работницăсен, инженерсемпе техниксен, служащисен пуçарăвне ырласа, комбинат коллективĕ Октябрь уявĕ умĕнхи социализмлă ăмăртăва хутшăнчĕ. Вăл Октябрь уявĕ кунĕччен:

çĕнĕ йышши продукци туса кăларас ĕçе йĕркелесе, ăна тăвас плана ытлашшипех тултарма;

тепĕр йышши продукци тăвас енĕпе октябрьти плана 40 процент ирттерсе тултарма;

пĕр йышши продукци тăвас енĕпе сентябрьпе октябрь уйăхĕсенче ĕç тухăçлăхне 6,3 процент ӳстерме;

продукцин хакне ларакан хакне август уйăхĕнчипе танлаштарсан сентябрьте—1,6 процент, октябрьте — 1 процент чакарма;

электроэнергие октябрь уйăхĕнче сентябрьтипе танлаштарсан 10 процент перекетлеме;

октябрь уйăхĕнче çĕнĕрен 150 рабочи вĕрентсе хатĕрлеме обязательствăсем илчĕ.

Кусемсĕр пуçне, комбинат коллективĕ Октябрь уявĕ тĕлне хĕле кĕме тĕплĕн хатĕрленсе çитме, вут хатĕрлес плана сентябрь тата октябрь уйăхĕсенче 105 процент тултарма, обществăллă столовăй валли пахча-çимĕçсем хатĕрлесе çитерме пулчĕ.

Рабочисемпе работницăсен митингĕ

Профессиллĕ Союзсен Пĕтĕм Союзри Центральнăй Совечĕпе ССР Союзĕн Апат-çимĕç промышленность Халăх Комиссариачĕ социализмлă ăмăртăвăн 1942 çулти август уйăхĕнчи итогĕсем тăрăх Шупашкарти эрех завочĕ лайăх ĕçленине палăртрĕç.

Заводăн ĕçне палăртнă тата унта Н-ски чăçăн делегацийĕ пынă ятпа сентябрĕн 19-мĕшĕнче эрех заводĕнчи рабочисемпе работницăсен митингĕ пулчĕ. Технически директор Хволис юлташ завод коллективĕ август уйăхĕнче мĕнле ĕçлени тата халĕ мĕнле ĕçлесе пыни çинчен доклад туса пачĕ.

— Иртнĕ уйăхра эпир начар мар ĕçлерĕмĕр, чылай пысăк çитĕнӳсем турăмăр. Анчах апат-çимĕç промышленноçĕнче пирĕнтен лайăхрах ĕçлекен предприятисем те пур, вĕсем ăмăртура малти вырăнсене йышăнчĕç. Çакăнтан ĕнтĕ пирĕн малашне татах та лайăхрах ĕçлеме кирли курăнать.

Унтан Н-ски чăçăн делегаци ячĕпе батальоннăй комиссар Орлов юлташ тухса каларĕ. Вăл пирĕн земляксем фронтра тăшмана хирĕç паттăррăн çапăçни çинчен каласа пачĕ, рабочисемпе работницăсене производствăра тăрăшса ĕçлеме чĕнчĕ.

Çак заводра 41 çул хушши ĕçлекен работница, стахановка Александрова юлташ хăй производствăра тăрăшса ĕçлени çинчен каласа пачĕ.

— Халĕ, пирĕн çĕршыв умĕнче пысăк хĕрушлăх тăнă вăхăтра, эпĕ никăçанхинчен нумайрах продукци туса кăларас тĕлĕшпе пĕтĕм вăй-хала хурса ĕçлеме сăмах паратăп. Çамрăк рабочисене те çавăн пек ĕçлеме чĕнетĕп, — терĕ вăл.

Çамрăк работница, стахановка Захарова юлташ тухса каласа, производство планне ăнăçлăн пурнăçа кĕртессишĕн тăрăшса, ырми-канми ĕçлеме пулчĕ. Фронтовиксем чĕнсе калани çине ответлесе, — эпир кунта тăрăшса ĕçлĕпĕр, эсир фронтра нимĕçсене пĕтерсе пырăр, — тесе каларĕ.

Унтан Хволис юлташ фронтовиксене çапла шантарса каларĕ: —Эсир шанса тăма пултаратăр: эпир, рабочисемпе работницăсем, инженерсемпе техниксем, кунта пур заданисене те ирттерсе пурнăçа кĕртĕпĕр, тăван çĕршыва Хĕрлĕ Çар валли çителĕклĕ продукци парас тĕлĕшпе мĕнпур вăйпа тăрăшса ĕçлĕпĕр, эсир фронтра вăйлăн çапăçăр, пĕр утăм та каялла чакмасăр, нимĕçсен фашистла захватчикĕсене пĕтерсе пырăр, тăшмана каялла хăваласа ярăр. Ун чухне вара тăшмана пĕтĕмпех аркатса тăкас вăхăт часрах çитĕ.

Чугунçулсене хĕле хатĕрлемелли фронтовой вунăкунлăх

Канаш участокĕнче

КАНАШ, сентябрĕн 21-мĕшĕ. (Телефонпа, хамăр корр.). Хусан чугунçулне вăрçă вăхăтĕнчи иккĕмĕш хĕле хатĕрлесе çитерес тĕлĕшпе железнодорожниксен тата республикăри 16 районăн представителĕсем чĕнсе каланине районри колхозсенче пысăк активлăхпа сӳтсе-яваççĕ. Чугунçулсене йĕркеллĕ тытса тăрас тĕлĕшпе ĕçлекен боевой дружинăсем организацилеççĕ, колхозсене чугунçулăн уйрăм километрĕсем çумне çирĕплетеççĕ.

Чугунçулăн 5-мĕш дистанцийĕн коллективĕ (начальникĕ медаленосец А. Светоозерский юлташ) канашлу пулнă хыççăнах дистанцийĕн çулĕсĕр хуçалăхне юсас ĕçе сисĕнмеллех хăвăрт туса пыма тытăнчĕ. Çак кунсенче дистанци валли Канашпа Вăрнар леспромхозĕсем, Йĕпреç леспромхозĕ юртан хӳтĕлемелли щитсене çирĕплетме 2.400 шалча, кĕреçесем хатĕрлеме — йывăç, Канаш леспромхозĕ щитсене çыхма — 2 тонна мунчала уйăрса панă.

Ĕнер, фронтовой вунăкунлăхăн пĕрремĕш кунĕнче, чугунçулсем юсас ĕçе Канаш районĕнчи тата хулари ĕççыннисем нумай хутшăннă. 5-мĕш дистанцире колхозсемпе хуларан пынисем пĕтĕмпе 112 çын, 12 лаша ĕçленĕ. Пуринчен ытларах кунта Канаш районĕнчи колхозсенчен тухнă. Ытти районсенчен чугунçул çинче ĕçлекенсем сахал пулнă. Вăрмар районĕнчен — 15, Куславкка районĕнчен — 7 çын кăна пулнă, Шăхасан районĕ пĕр çын та яман.

Канаш çывăхĕнчи çул çинче ĕçлекен колхозниксемпе ĕççыннисем ĕнер 125 погоннăй метр тăршшĕнче линие хăпартса тӳрлетнĕ, станцăри шлака 22 кубометр пухнă, 72 кубометр шлака линие юсанă çĕре турттарнă, 20 шпал улăштарнă. Вăрмар районĕнчи колхозниксем 400 погоннăй метр тăршшĕнче линие юсанă. Куславкка районĕнчи колхозниксем 100 погоннăй метр тăршшĕнче линие хăпартса тӳрлетнĕ.

Чугунçулăн 5-мĕш дистанцийĕ ĕнер графика çĕнĕ щитсем тăвас енĕпе кăна тултарнă, вăтам ремонт тăвассипе 35 процент çеç пурнăçа кĕртнĕ. Кун сăлтавĕ — ĕç вăйĕ сахал пулнинче.

Канаш станцине аслăлатас ĕçре ĕçлеме Канаш, Тăвай тата Шăхасан районĕсен 105-шер çын çуран, Тăвайпа Канаш районĕсен 21-шер лав, Шăхасан районĕ 25 лаша ямалла. Анчах ĕнер Канаш районĕнчен 29 çуран çын тата 8 лав, Тăвай районĕнчен — 31 çуран çын тата 3 лав пулнă. Шăхасан районĕнчен çав ĕçе пĕр çын та пыман.

Малтанхи йăнăшсене тӳрлетмелле

Канашри канашлу чĕнсе каланине 17-мĕш дистанцири рабочисем хапăл туса йышăнчĕç. Вĕсем чугунçула вăрçă вăхăтĕнчи иккĕмĕш хĕлре лайăх ĕçлеттерме хатĕрлесе çитерес тĕлĕшпе фронтовой вунăкунлăха хутшăнчĕç. Дистанцири рабочисем халĕ 300 щит çыхма çапă касса хатĕрлеççĕ.

Канашлу колхозниксемпе колхозницăсене чугунçул транспортне пулăшма чĕнчĕ. Анчах вунăкунлăхăн малтанхи кунĕнче чугунçул юсас ĕçре колхозниксем сахал пулчĕç, Канашпа Шупашкар хушшинчи чугунçул çинче пĕтĕмпе те 24 çын кăна ĕçлерĕ. Вĕсем—Красноармейски тата Шупашкар районĕсенчи колхозниксем. Çĕрпӳ, Ишлей, Шăхасан районĕсенчен çак дистанцире пĕр çын та ĕçлемерĕ. Çакăнтан ĕнтĕ ку районсенчи партипе совет организацийĕсем чугунçула хĕле хатĕрлемелли вунăкунлăха тивĕçлĕ хак паманни курăнать. Хусан чугунçулĕ çывăхĕнчи районсенчи партипе совет оргăнĕсен малтанхи кун пулнă çитменлĕхе хăвăртрах пĕтерес пулать, чугунçул çинче ĕçлеме çынсемпе лашасем ярас пулать. Вунăкунлăх ăнăçлăн иртесси партипе совет организацийĕсен, руководителĕсем, ялсовечĕсен исполкомĕсемпе колхозсен председателĕсем чугунçул çинче ĕçлеме колхозниксемпе колхозницăсене çителĕклĕ таран хутшăнтарнинчен килет. Райсоветсен исполкомĕсем хăш районран чугунçул çине миçе çын тата миçе лав ямаллине пĕлеççĕ, анчах малтанхи кун çынсемпе лавсене çавăн чухлĕ яман. Райсоветсен ку ĕçе тĕрĕслесех тăрас пулать, чугунçул транспортĕнче ĕçлекенсен колхозсенчен пыракан ĕç вăйĕпе туллин усă курмалла.

А. ОКИН
Хусан чугунçулĕн 17-мĕш дистанцин начальникĕ.

Тăвай МТС-ĕ ялхуçалăх çулне ăнăçлăн вĕçлессишĕн кĕрешет

Сентябрĕн 10-мĕшĕ тĕлне Тăвай машинно-тракторнăй станцийĕ тракторпа ĕçлемелли çулталăкри плана (авăн çапассине шута илмесĕр) 100,4 процент тултарчĕ. Тăвай МТС-ĕн коллективĕ 1942 çулти тырпулсене пухса кĕртес ĕçе социализмлă ăмăртăва анлăн сарса туса пырать. Çулталăкри ĕç планне срокчен пурнăçласа тата горючие перекетлесе хăварса, МТС ялхуçалăхĕнче малта пыракансен республикăри Хисеп хăми çине кĕме тивĕçлĕ пулчĕ. МТС-ăн лайăх ĕçĕсемпе паллаштарас тесе, эпир паян МТС работникĕсен статьисене пичетлетпĕр.

Укерчĕк çинче: Тăвай МТС-ĕнчи трактористка Анна Ивановна Карзакова. Вăл СТЗ маркăллă тракторпа ĕçлесе 346,93 гектар сухаланă, 300 килограмм горючи перекетленĕ. Карзакова юлташ çав тракторпа 5 çул ĕçлет ĕнтĕ.

Ĕçре фронтри юлташсенчен юлмастăп

Пĕрле ĕçленĕ юлташ тракторист Шашлаков иртнĕ çул нимĕç оккупанчĕсене хирĕç çапăçма Хĕрлĕ Çар ретне кайрĕ. Хăйпе сывпуллашнă чухне вăл мана çапла каларĕ:

— Ну, Тимофей, трактора лайăх пăхса усра. Фронт умĕнче парăмлă ан пул. Пысăк тухăçлă ĕçпе ответле. Эпĕ фронтра танк çине ларса, фашистсен пуçĕсене çĕршерĕн те пиншерĕн çĕмĕрĕп.

Хама çирĕплетсе панă ЧТЗ тракторпа план тăрăх çулталăкра 450 гектар сухаламалла пулсан, эпĕ сентябрĕн 10-мĕшĕ тĕлне 943,20 гектар сухаларăм, çак вăхăтра 1.569 килограмм горючи перекетлерĕм. Уяв умĕнхи социализмлă ăмăртăва хутшăнса, эпĕ малаллахи ĕçре те фронтри юлташсенчен пĕр утăм та юлмастăп. Нимĕç оккупанчĕсене çапса çĕмĕрсе çĕнтерӳ тăвассишĕн пĕтĕм вăя хурса ĕçлетĕп.

Тăвай МТС трактористчĕ
Т. СОРОКИН.

Октябрь уявне çĕнĕ çитĕнӳсемпе кĕтсе илетпĕр

Пирĕн МТС кăçалхи çурхи планне 103,2 процент, тырпулсене комбайнпа вырас плана 115 процент, çулталăкри пĕтĕм ĕçсен планне 100,4 процент тултарчĕ, 12.500 тенкĕлĕх горючи перекетлерĕ.

Кăçалхи ĕçсен планне ăнăçлă тултарас тĕлĕшпе эпир Вăрмар МТ Станцийĕпе социализмлă ăмăртăва тухрăмăр. Ăмăртăва бригадăсемпе трактористсем, комбайнерсем, заправщиксем, МТС-ăн мĕнпур рабочийĕсемпе служащийĕсем активлăн хутшăнчĕç. Ăмăрту хăйĕн паха результачĕсене патăр тесе, эпир бригадăсемпе трактористсем хушшинче ĕç мĕнле тăни çинчен районри «Большевикла колхозшăн» хаçат çинче, çавăн пекех МТС-ри «За механизацию» стена хаçачĕпе бригадăсенчи хаçатсем тата «Боевой листоксем» çинче тĕтăшах çутатса пытăмăр. Уборкăна тухнăранпа çеç боевой листоксене 92 экземпляр кăларнă. МТС-ра тата бригадăсенче куçса çӳрекен хĕрлĕ ялавсем тата ăмăрту хăмисем турăмăр. Коммунистсенчен 8 çын, комсомолецсенчен 16 çын, партире тăман активистсенчен 12 çын бригадăсенче агитаторсем пулса ĕçлерĕç. Вĕсем, агитацилле ĕçре тăрăшса ĕçленисĕр пуçне, производствăра та малта пычĕç. Агитатор пулса ĕçленĕ тракторист Т. Сорокин юлташ хăйĕн çулталăкри ĕç планне 209,5 процент тултарчĕ, 1.569 килограмм горючи перекетлесе хăварчĕ. Пурĕ 6 бригада, 12 комбайнер, 30 тракторист, çулталăкри ĕçсен планне ирттерсе тултарса, стахановецсен ретне тăчĕç.

Пирĕн коллектив хăйĕн мĕнпур вăйне Сталин юлташăн приказне пурнăçласа, фронта ытларах та ытларах пулăшу парас çĕре хурса ĕçлет. «Йăлтах фронт валли! Пурте тăшмана çĕмĕрсе тăкма!» текен лозунг пирĕн коллектива умра тăракан задачăсене çĕнтерме хавхалантарчĕ. Пирĕн трактористсем «Государствăн военнăй заемне» 82 пин тенкĕлĕх çырăнса илчĕç, укçине те вăхăтра тӳлесе татрĕç. Укçа-тенкĕпе япаласен 2-мĕш лотерейин билечĕсене 22 пин тенкĕлĕх çырăнса илтĕмĕр, Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли 4 кĕрĕк-пиншак, 43 тир, 6,6 килограмм çăм, чĕлхасемпе алсишсем 16 мăшăр т. ыт. япаласем те пухса патăмăр.

МТС-ăн коллективĕ Октябрь уявне тата пысăкрах çитĕнӳсемпе кĕтсе илме хатĕрленет. Ялхуçалăхĕнчи ĕçсем пысăк хăвăртлăхпа тата лайăх пахалăхпа пулса пыраççĕ. МТС ĕçлекен колхозсенче авăн çапас ĕçе хăвăрт вĕçлеме, натуроплатăна тата государство умĕнчи обязательствăсене срокчен парса татма обязательствăсем илтĕмĕр.

В. ЧЕРНОВ.
МТС политотделĕн начальникĕ.

Манăн комбайн пĕр чарăнмасăр ĕçлет

Эпĕ 1938 çултанпа комбайнер пулса ĕçлетĕп. Çĕршывпа фронт умĕнчи ответлăха туйса, ĕçе тухас умĕн эпĕ хамăн комбайна лайăх пахалăхпа юсарăм. Тырпулсене вырма тухсан вара куллен ывăнма пĕлмесĕр ĕçлерĕм. Çапла ĕçлесе 180,86 гектар выртăм, ĕç планне 157,27 процент тултартăм.

Халĕ эпĕ комбайнпа авăн çапатăп. Манăн комбайн пĕр чарăнмасăр ĕçлет. Малаллахи кунсенче те тухăçлăн ĕçлесе эпĕ тăшмана аркатса тăкма Хĕрлĕ Çара пулăшатăп.

Тăвай МТС-ĕнчи комбайнер
М. СЕМЕНОВ.

Укерчĕк çинче: Тăвай МТС-ĕнчи трактористка Евдокия Петрова. Вăл СТЗ маркăллă тракторпа ĕçлесе 369,44 гектар сухаланă, 785 килограмм горючи перекетленĕ.

Чи лайăх трактористкăсем

Çураки пуçланас умĕн пирĕн МТС-ри трактористкăсен пухăвĕ пулса иртрĕ. Унта эпир хамăр çине конкретлă обязательствăсем илнĕччĕ.

Вăл обязательствăсене пирĕн МТС-ри чылай трактористкăсем чыслăн пурнăçларĕç. Комсомолка Нина Кузьмина, çемçе çĕре сухалани çине куçарса, сентябрĕн 10-мĕшĕ тĕлне 378,22 гектар сухаларĕ, çав вăхăтрах 1.563 килограмм горючи перекетлерĕ, МТС-ра пĕрремĕш вырăн йышăнчĕ.

Хĕрачасен 3-мĕш номерлĕ трактор бригади кăçал лайăх ĕçлерĕ. Бригада хăйĕн çулталăкри ĕçсен планне 114% тултарчĕ. Ăмăртура комсомолка-трактористкăсем: Ксения Егорова, Анна Алексеева, Серафима Кудрявцева юлташсем мала тухрĕç. Çавăн пекех пĕр тăвансем: Анна тата Наталия Карзакова трактористкăсем те аван ĕçлерĕç. МТС-ри 41 трактористкăран 17-шĕ çулталăкри ĕçсен планне ирттерсе тултарчĕç.

А. АЛЕКСЕЕВА,
Тăвай МТС политотдел начальникĕн комсомол енĕпе ĕçлекен помощникĕ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

Сентябрĕн 20-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерӳ

Сентябрĕн 20-мĕшĕнче пирĕн войскăсем противникпа Сталинград районĕнче тата Моздок районĕнче хаяррăн çапăçнă. Ытти фронтсенче паллă улшăнусемех пулман.

Иртнĕ эрнере, сентябрĕн 12-мĕшĕпе 19-мĕшĕ хушшинче, сывлăшри çапăçусенче, аэродромсенче тата зенитнăй артиллери пенипе нимĕçсен 310 самолетне пĕтерсе тăкнă. Çав вăхăт хушшинче пирĕн 205 самолет пĕтнĕ.

Хура тинĕс çинче пирĕн карап противникăн миноносецне путарнă.

* * *

Сентябрĕн 19-мĕшĕнче пирĕн авиаци чаçĕсем фронтăн тĕрлĕ участокĕсенче нимĕçсен 10 танкне тата войскăсемпе грузсем турттарса пыракан 60 автомашинине çити пĕтерсе тăкнă, боеприпассен складне сирпĕнтерсе янă, полевой тата зенитнăй артиллерин 6 батарейине пусарса лартнă, противникăн пехотине тăватă ротăна çити сапаласа янă, пĕр пайне пĕтерсе тăкнă.

* * *

Сталинград районĕнче пирĕн войскăсем нимĕçсене темиçе хутчен пыра-пыра çапнă. Уйрăм участоксенче совет боецĕсем противника каялла чакарнă тата унтан темиçе урам тытса илнĕ. Н-ски часть противникпа хаяррăн çапăçса нимĕçсен 6 танкне, 14 автомашинине, 2 орудине, 7 пулеметне пĕтерсе тăкнă тата 300 гитлеровеца çити вĕлернĕ. Нимĕç автоматчикĕсен роти кĕçĕн сержантăн Емельянов юлташăн боевой охраненире тăнă отделенине атакăланă. Пирĕн боецсем тĕл персе тăшманăн атакине сирсе янă. Гитлеровецсем вара отделенирен флангсен çумĕпе пырса иртесшĕн пулнă. Емельянов сержант окопран чи малтан сиксе тухнă та отделение атакăна ертсе кайнă. Красноармеецсем 40 нимĕçе вĕлернĕ, ыттисем тарса саланнă.

* * *

Моздок районĕнче хаяр çапăçусем пынă. Пирĕн утлă боецсем противникăн пехотине пĕр ротăна çити вĕлерсе пĕтернĕ тата унăн 12 автомашинине пĕтерсе тăкнă. Тепĕр участокра нимĕçсен 100 çити танкĕ совет оборонин рубежĕсене атакăланă. Пирĕн боецсем противник хĕснине сирсе янă, 18 танк персе çĕмĕрнĕ е çунтарса янă тата 200 нимĕç автоматчикне ытла пĕтерсе тăкнă.

* * *

Новороссийскран кăнтăр-хĕвелтухăçнерехре Гордеев юлташ ертсе пыракан тинĕс пехоти, противникпа вăйлăн çапăçса, нимĕçсен икĕ рота салтакне пĕтерсе тăкнă. Моряксем 4 танк, артиллерин 2 батарейине, 22 пулеметнăй точкăна, минометсен 7 батарейине тата 24 автомашина пĕтерсе тăкнă. Красноармеецсем 24 пулемет, 4 миномет, 14 автомат, радиостанци тата ытти трофейăсем тытса илнĕ.

* * *

Воронеж районĕнче пирĕн войскăсем противникăн темиçе контратакине сирсе янă, нимĕçсене пысăк çухатусем тӳстернĕ. Пĕр участокра пирĕн чаçсем виçĕ кун хушшинчи çапăçусенче противникăн салтакĕсемпе офицерĕсене 3.000 çынна ытла вĕлернĕ. Çав вăхăт хушшинчех минометсен 5 батарейине, артиллерин 3 батарейине, 26 оруди тата 8 танкпа бронемашинăна пĕтерсе тăкнă. Пирĕн боецсем нимĕçсенчен 2 оруди, 13 миномет, 46 пулемет, винтовкăсем тата тĕрлĕ çар хатĕрĕсем тытса илнĕ.

* * *

Инçетри Çурçĕрте совет морякĕсен отрячĕ противникăн тылне пырса аннă та, сасартăк пырса тапăнса, 150 нимĕç салтакĕпе офицерне ытла вĕлернĕ, йывăçпа çĕртен тунă 10 укрепление, боеприпассен складне тата 5 блиндажа пĕтерсе тăкнă.

* * *

Белорусси районĕсенчен пĕринче кĕрешекен партизансен отрядне хирĕç нимĕçсен фашистла захватчикĕсем пĕр полк пехота тата танксемпе бронемашинăсем янă. Пĕр эрне хушшинчи çапăçусенче партизансем 500 нимĕç салтакĕпе офицерне ытла пĕтерсе тăкнă.

* * *

Итальянецсен «Тридентина» ятлă 6-мĕш альпийски дивизийĕнчи 6-мĕш полкăн «Вестоне» ятлă батальонĕнчен тыткăна лекнĕ лейтенант Искардо Давади çапла каласа панă: «Альпийски дивизисене çирĕп ӳт-пӳллĕ салтаксене, пуринчен ытла Италин туллă районĕсенче пурăнакан çынсене суйласа илеççĕ. Пирĕн дивизие чи хăрушă вырăнсене яратчĕç. Вăл Албанире те пулнă, унта малтан пуçласа юлашки кунччченех çапăçнă. «Тридентина» дивизие Дон çеçенхирĕсенче çапса аркатнă пек халиччен нихăçан та ниçта та аркатманччĕ. Июль вĕçĕнче эпир Туринран (Италия) тухса кайрăмăр та августăн юлашки кунĕсенче малти позицисене çитрĕмĕр. Темиçе кунран наступлени тумалли çинчен калакан приказ килчĕ. Вырăссем питĕ тăвăллăн персе кĕтсе илчĕç, унтан контратака турĕç. Салтаксем тарса саланчĕç. Эпĕ командованипе тата кӳршĕри подразделенисемпе тытнă çыхăнăва çухатрăм. Малти линисенчен аякри позицисене йышăннă нимĕçсем те вара чакрĕç, вĕсем каялла чакакан итальянецсем çине пеме тытăнчĕç. Эпĕ взводăн юлашкийĕпе пĕрле тыткăна парăнтăм. Эпĕ пирĕн ĕç шанчăксăррине курса парăнтăм. Çав операци мана нумая вĕрентрĕ. Эпĕ Муссолини Италие тата Итали халăхне сутнине ăнланса илтĕм. Итальянецсене пусма хăвалаççĕ, мĕншĕн тесессĕн Гитлер çапла хушать. Çавăнпа эпĕ хама хам присягăран ирĕклĕ тесе шутлатăп».

Сентябрĕн 21-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ

Сентябрĕн 21-мĕшĕ ыран тенĕ чух çĕрле пирĕн войскăсем противникпа Сталинград районĕнче тата Моздок районĕнче çапăçнă. Ытти фронтсенче паллă улшăнусемех пулман.

* * *

Сталинград районĕнче хаяр çапăçусем пулса пынă. Çав çапăçусенче пирĕн чаçсем нимĕçсен пехотине икĕ полка çити вĕлерсе пĕтернĕ, 11 танк тата 89 автомашина пĕтерсе тăкнă, артиллерин 2 батарейине тата минометсен 8 батарейине пусарса лартнă.

* * *

Моздок районĕнче Хĕрлĕ Çарăн Н-ски чаçĕ противникăн темиçе атакине сирсе янă. Нимĕçсен 3 танкне пĕтерсе тăкнă. Пирĕн боецсем гитлеровецсене пĕр ротăна çити пĕтерсе тăкнă тата пĕр оруди, 2 пулемет, 3 автомат тытса илнĕ. Тыткăна илнисем пур. Досмурабетов лейтенант противотанковăй пăшалпа персе нимĕçсен пĕр танкне çĕмĕрнĕ.

* * *

Новороссийскран кăнтăр-хĕвелтухăçрехре старши лейтенант Аккунинов ертсе пыракан минометсен подразделенийĕ противникăн темиçе атакине сирсе янă, 150 нимĕç салтакне çити пĕтерсе тăкнă. Командир Богданов ертсе пыракан артиллери батарейи темиçе хутчен сасартăк вăйлăн персе тăрса, противникăн артиллери батарейипе минометсен батарейине тата 30 автомашинине пĕтерсе тăкнă, противникăн пехотине пĕр батальона çити сапаласа янă.

* * *

Карели фрончĕн, участокĕсенчен пĕринче противник, темиçе кун каялла çухатнă позицийĕсене каялла тавăрасшăн пулса, темиçе хут контратака тунă. Пирĕн боецсем тăшманăн пур контратакисене те сирсе янă, тăшмана пысăк çухатусем тӳстернĕ. Виçĕ кун хушшинче пирĕн подразделенисем белофиннсене пĕр батальона çити вĕлерсе пĕтернĕ, 25 пулемет пĕтерсе тăкнă тата артиллерин 7 батарейипе минометсен 6 батарейине пусарса лартнă. Противотанковăй оруди, 16 пулемет, 2 противотанковăй пăшал, 4 радиостанци тата ытти трофейăсем тытса илнĕ.

* * *

Орел облаçĕнчи районсенчен пĕринче кĕрешекен партизансен отрячĕ чугунçул çинчи кĕпере сыхлакан гитлеровецсене тапăннă. Партизансем 13 нимĕç салтакне вĕлернĕ тата çав кĕпере сирпĕнтерсе янă. Çав вăхăтрах партизансен тепĕр ушкăнĕ станцие тапăннă, селекторнăй çыхăнăва пăснă, чугунçула сирпĕнтерсе янă.

* * *

Нимĕçсен 323-мĕш пехотнăй дивизийĕнчи 594-мĕш полкăн 9-мĕш ротинчен тыткăна лекнĕ салтак Людвиг Зеер çапла каласа панă: «1942 çулхи февральте мана çара илчĕç те фронта ячĕç. Унта мана çынсене пытаракан командăна ячĕç. Николаевка ялĕнче эпир 620 салтака пытартăмăр. Масар çинче 591-мĕш пехотнăй полкăн командирне—Бетер полковника, Шнабе, Адами тата ытти обер-лейтенантсене пытарнă. Пирĕн дивизире аманнисем ытла та нумай. Вĕсен шучĕ чи сахал тесен те 4.500 çынна çитет... Сентябрĕн 15-мĕшĕнче дивизи командованийĕ, çухатусем пысăк пулнипе, тылри службăра тăракан салтаксемпе строевой мар командăсенчи салтаксене нумайĕшне малти позицисене ячĕ. Эпĕ 9-мĕш ротăна лекрĕм. Пĕр кун çеç вăрçрăм. Мана амантрĕç те, эпĕ вара тыткăна парăнтăм».

* * *

Витебск облаçĕнче партизансем вĕлернĕ нимĕç салтакĕ Франц Алатихапель çумĕнче унăн арăмĕ патне çырнă çырăвне тупнă. Çав çырура çапла каланă: «Партизансем пире кашни кунах тапăнаççĕ. Эпир станцие продуктсем тата почта илме кайсан, вĕсем пире переççĕ, минăсем хураççĕ, çав минăсем çине лексе темиçе машина çĕмĕрĕлнĕ ĕнтĕ. Çĕрле эпир, кĕтмен çĕртен пырса тапăнасран хăраса, окопсенче выртатпăр. Партизансене [illegible] пĕтерейместпĕр, вĕсем кунсерен йышлăланса пыраççĕ».

* * *

Югослави патриочĕсем оккупантсемпе Баня-Лука хулин таврашĕнче вăйлăн çапăçаççĕ. Çак юлашки кунсенче партизансемпе çапăçса итальянецсен 300 салтакĕпе офицерĕ ытла вилнĕ е аманнă. Партизансем оккупантсенчен боеприпассем, çав шутра 250.000 патрон тата гранатăсемпе снарядсем тиенĕ поезда тытса илнĕ. Икĕ эрне хушшинче партизансем нимĕçсемпе итальянецсен 6 самолетне винтовкăсемпе тата пулеметсемпе персе ӳкернĕ.

ОТЕЧЕСТВЕННĂЙ АСЛĂ ВĂРÇĂ ФРОНЧĔСЕНЧЕ

Моздок районĕнче нимĕç генерал-полковникне фон-Клейста вĕлернĕ

Моздок районĕнчи çапăçусенче нимĕçсен пĕрремĕш танковăй армин командующине фон-Клейста вĕлернĕ.

(Совет Информаци Бюровĕн сентябрĕн 19-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерĕвĕнчен).

Сталинградшăн пыракан вăйлă çапăçусем

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, сентябрĕн 19-мĕшĕ. **(ТАСС спецкорĕ).** Сталинград районĕнче противникăн йышлăрах вăйĕсене хирĕç пыракан юнлă çапăçусем хаярланнăçемĕн хаярланаççĕ. Çапăçу кашни çуртшăн пырать. Сталинграда хӳтĕлекенсем, вилĕмрен хăрамасăр, нимĕçсем хаяррăн пыра-пыра çапнине пăхмасăр, хулана паттăррăн та çирĕппĕн хӳтĕлеççĕ. Пирĕн боецсем тăшмана хирĕç татти-сыпписĕр контратакăсем тăваççĕ, ăна пысăк çухатусем кӳреççĕ.

Н-ски гвардейски минометнăй часть, тăшмана хирĕç хаяррăн çапăçса, фашистсен салтакĕсемпе офицерĕсене пин çынна ытла вĕлерсе пĕтернĕ. Бубнов юлташ командир пулса ертсе пыракан танкистсем пĕр кун хушшинче нимĕçсен 15 танкне ытла çунтарса янă е çĕмĕрнĕ. Çав подразделенири танкистсем хула патĕнчи паха высоташăн пыракан çапăçура çĕнтернĕ. Вăл высотана малтан нимĕçсем тытса илнĕ пулнă.

Старши лейтенантăн Спиркинăн батарейине нимĕçсем танксемпе атакăланă. Броньăланă машинăсем хыççăн нимĕçсен пехоти пынă, атака тăвакансене сывлăшран авиаци пулăшса тăнă. Тăшман çавăн пек комбинаци туса пырса çапнă пулин те, кунта вăл малалла пĕр утăм та куçайман. Артиллеристсем, тӳррĕн тĕллесе персе, тăшманăн 2 танкне пĕтерсе тăкнă тата 200 гитлеровеца çити вĕлерсе пĕтернĕ. Тепĕр участокри çапăçура Самощенкопа Гекунов пулеметчиксем хăйсене палăртнă. Вĕсенчен пĕрремĕшĕ, станковăй пулеметран персе, 50 гитлеровеца, иккĕмĕшĕ — 30 гитлеровеца вĕлернĕ.

Сталинград районĕнчи обстановка малтанхи пекех йывăр. Çапăçусем малалла пулса пыраççĕ.

Тăшмана танксемпе пырса çапни

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, сентябрĕн 18-мĕшĕ. **(ТАСС спецкорĕ).** Фронтăн Моздок районĕнчи участокĕнчен пĕринче пирĕн чаçсем тăшмана хирĕç активлăн çапăçаççĕ.

Н-ски танковăй подразделенин ĕçĕсем уйрăмах ăнăçлă пулнă. Противник ăçта вырнаçса тăнине разведка туса тĕплĕн пĕлнĕ хыççăн, танкистсем тăшманăн пехотине флангран çиçĕмле пырса çапнă. Кĕске вăхăт пынă çапăçу хыççăн нимĕçсем, çапăçу хирне хăйсен аманнă тата вилнĕ салтакĕсемпе офицерĕсене 150 çынна пăрахса хăварса, каялла чакнă. Хăйсен пехотине пулăшма пынă нимĕçсен танкĕсем пирĕн машинăсем вăйлăн хĕснине чăтса тăрайман. Совет танкисчĕсем тăшманăнне 2 оруди тата 10 танк пĕтерсе тăкнă.

Тепĕр участокра пирĕн пехота танксемпе пĕрле çавăн пекех ăнăçлă ĕçсем тунă. Унта противника тĕрлĕ енчен пырса атакăланă. Пĕр подразделенири танкистсем тăшманăн 24 орудине, 6 минометне, темиçе пулеметне пусарса лартнă. Çапăçура тăшманăн пехотине пĕр батальон ытла пĕтерсе тăкнă. Трофейăсем тытса илнĕ.

Г. Уэнделл Уилки Мускава çитнĕ

Кăçалхи сентябрĕн 20-мĕшĕнче Куйбышевран Мускава Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсен Президенчĕн личнăй представителĕ г. Уэнделл Уилки çитнĕ. Унпа пĕрле США посолĕ г. Стендли тата Ютçĕршыв Ĕçĕсен Халăх Комиссариачĕн Протокольнăй Отделĕн заведующийĕ Ф. Ф. Молочков юлташ пулнă.

Аэродром çинче г. У. Уилкине Ютçĕршыв Ĕçĕсен Халăх Комиссарĕн заместителĕ В. Г. Деканозов юлташ, Тулашри Сутуилӳ Халăх Комиссарĕн заместителĕ В. А. Крутиков юлташ, Ютçĕршыв Ĕçĕсен Халăх Комиссариачĕн Коллегии членĕ К. А. Уманский юлташ, Моссовет Председателĕн заместителĕ М. А. Яснов юлташ, Оборона Халăх Комиссариачĕн Тулашри çыхăнусен Отделĕн начальникĕ полковник В. М. Евстигнеев, çавăн пекех тата Великобритании посолĕ г-н А. Керр, Норвеги посолĕ г. Р. Андворд кĕтсе илнĕ.

Кая юлса пыракан колхозсене ĕçре пулăшрĕç

ЭЛĔК, сентябрĕн 19-мĕш. **(Телефонпа).** Уборкăри ĕçсемпе каярах юлса пыракан «Знамя», Ворошилов ячĕпе тăракан, «Рой» тата Молотов ячĕпе тăракан колхозсене кĕлтесене капана хывас ĕçре тавраври ытти колхозсем пулăшрĕç. Ворошилов ячĕпе тăракан колхоза ытти колхозсенчен 15 лаша, «Знамя» колхоза 12 лаша, Татмăшри Молотов ячĕпе тăракан колхоза 18 лаша, Писĕпри «Рой» колхоза 17 лаша парса пулăшнă. Çав лашасемпе кĕлте турттарас ĕçре туллин усă курнипе ку колхозсем çак 4—5 кун хушшинче кĕлтесене пĕтĕмпех капана хывреç, государствăна тырă леçсе пачĕç.

Çакăнпа пĕрлех районри хăшпĕр колхозсенче кĕлтесене алăпа йăтса капана хывас ĕç те лайăх пулса пырать. «Красная Заря» колхоз кĕлтесене алăпа йăтса 23 гектар çинчи тырра капанласа хунă. Колхоз ку ĕçе фермăсенче ĕçлекен тата ытти урăх ĕçсенче ĕçлекен колхозниксене те анлăн хутшăнтарнă. Районра кĕлтесене капана хывас ĕç чылаях хăвăртланчĕ. Паянхи куна район кĕлтесен 90 процентне капана хывса çитернĕ.

Пĕтĕм вăя ĕçе мобилизацилесе ĕçленипе районри колхозсем кăçал кĕр тыррисене планран ирттерсе 846 гектар акса хăварчĕç.

И. ИВАНОВ.

Райçĕрĕç пайĕн заведующийĕ.

Вылъăхсем валли ăшă витесем кирлĕ

СĔНТĔРВĂРРИ. Районри колхозсем кăçал вылъăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе чылай çитĕнӳсем турĕç. Пĕчĕк Маклашкинăри «Красная Армия» колхоз (председателĕ Е. Ангудинов юлташ) вылъăх-чĕрлĕхсем ĕрчетмелли çулталăк планне мăйракаллă шултăра вылъăхсем енĕпе 100,3 процент, сыснасем енĕпе 200,4 процент, сурăхсем енĕпе 100 процент, çамрăк вылъăхсене контрактацилессине 100 процент тултарчĕ. Çавăн пекех Молотов ячĕпе тăракан колхоз та лашасем ĕрчетес плана 100,3 процент, ĕнесем енĕпе 100,9 процент, контрактаци тăвассине 100 процент тултарнă, кĕсресене туптарса хăварас плана 140 процент пурнăçа кĕртнĕ. «Восток» колхоз вылъăхсем ĕрчетес ĕçре чылай пысăк çитĕнӳсем турĕ. Сыснасем ĕрчетмелли плана 228 процент пурнăçланă тата ытти вылъăхсем енĕпе те плансене пĕтĕмĕшпех тултарнă. Контрактаци тунă çамрăк пăрусене пурне те фермăна пĕрлештернĕ.

Вылъăх-чĕрлĕхсем ĕрчетмелли государство планне тултарнипе пĕрлех, вылъăхсене хĕл каçарма та хатĕрлемелле. Ытлăк-çитлĕн апат хатĕрлесе хурас, витесене хĕле хатĕрлес ĕçсем пысăк тимлĕх ыйтаççĕ. «Шордан» колхозра çĕнĕрен 64 пуç вырнаçмалăх сысна вити тунă, çак кунсенчех 45 пуç ĕне, 25 пуç пăру тата 60 пуç сурăх валли витесем ремонтласа пĕтереççĕ. Молотов ячĕпе тăракан колхозра та 100 сурăх, 50 кролик валли вите тунă.

Вылъăхсем валли çурт-йĕрсем туса парас тĕлĕшпе «Власть труда», «Наркомюст», Киров ячĕпе тăракан тата ытти колхозсенче те аван ĕçлеççĕ. Çак колхозсенче вылъăх-чĕрлĕхсем валли ăшă витесем туса хатĕрленĕ.

Анчах та пĕтĕм районĕпе илсен çĕнĕ витесем тăвас тата киввисене юсас ĕç вăрахăн пулса пырать. Кăçал районри колхозсенче, кивĕ витесене ремонтлассине шутласан, мĕнпурĕ 161 вите тума палăртнă. Апла пулин те çак плана 46 процент кăна пурнăçланă. Халĕ çĕнĕрен тума е юсама тытăннă витесем 51 пур, ытти 36 витене вара çĕнĕрен тума та, юсама та тытăнман. Новинскри Сталин, Сĕнтĕрвăрринчи Ворошилов ячĕпе тăракан колхозсенче çĕнĕ витесем тума тата киввисене юсама палăртса хунă пулин те, строительство материалĕсене халĕ те çителĕклĕ хатĕрлемен, строительствăра ĕçлеме бригадăсем туман. Колхоз председателĕсемпе ферма заведующийĕсем ку ĕç çине çиелтен, ответлăхсăр пăхаççĕ.

Хăшпĕр колхозсем вылъăх-чĕрлĕхсем валли апат хатĕрлесе хăварас тĕлĕшпе нимĕн те туман. «Моряк», «Искра», «Пищевик» тата ытти колхозсенче силос хывас плансене 25—50 процент анчах тултарнă.

С. ПЕТРОВ.

Ĕçре çавăрăнăçулăх çук

КӲКЕÇ. Райпотребсоюзăн кăçал обществăллă столовăйсем валли çĕрулми 120 тонна, купăста 74 тонна, хăяр 16 тонна, кишĕр 12 тонна, сухан 17 тонна, кăшман 10 тонна хатĕрлемелле. Анчах та райпотребсоюз паянхи кун тĕлне пахча-çимĕçсем мĕнпурĕ те 16 тонна çеç хатĕрленĕ, колхозсемпе договорсем туса пĕтермен.

Пахча-çимĕçсем хатĕрлес ĕç çине райпотребсоюз работникĕсем, çавăн пекех сельпосенчи работниксем те, «кăçал пахча-çимĕçсем нумай, хатĕрлеме ĕлкĕрĕпĕр-ха», тесе сӳпĕлтетсе лараççĕ. Иртнĕ çулта та райпотребсоюз айăпĕпех пахча-çимĕçсем сахал хатĕрленĕ, çавăн пирки çуркунне столовăйсем çĕрулмисĕр, купăстасăр ларчĕç. Апла пулин те, кăçал вĕсем пахча-çимĕçсем хатĕрлес ыйту çине иртнĕ çулхи пекех çиелтен пăхаççĕ. Вĕсем хăйсем ĕçе япăх пурнăçласа пынине «колхозсем государствăна пахча-çимĕçсем парса татма ĕлкĕреймен» тесе ăнлантарма хăтланаççĕ. Анчах вăл пачах та тĕрĕс мар, районри нумай колхозсем государствăна пахча-çимĕçсем парса татнă. Райсоюзăн пахча-çимĕçсем хатĕрлеме пур майсем те çителĕклĕ. Ĕçре çавăрăнăçулăх тата тимлĕх çеç кирлĕ.

Райсоюзăн пахча-çимĕçсем тăварлама 760 катка хатĕрлемелле пулнă пулсан, паянхи куна пурĕ те 288 катка çеç хатĕрленĕ-ха. Çак вăхăтрах Кӳкеç сельповĕ катка-пичкесене урăх çĕре сутма тытăннă.

Пахча-çимĕçсем хатĕрлесси пысăк ĕç. Ку ĕçе ниепле те кая хăварма юрамасть.

Т. ЛОГИНОВ.

Çĕрулмине уйра пăхса усрасси

Çĕрулми кăçал пур çĕрте те пысăк тухăçлă пулчĕ. Ăна вăхăтра кăларса пуçтарса илесси тата хĕл каçма типтерлесе хурасси халĕ колхозсем умĕнчи пысăк та ответлă ĕç пулса тăрать. Кăçал пирĕн кашни пăт çĕрулмине лайăх пăхса усрамалла, вăл Хĕрлĕ Çара та, заводсемпе фабрикăсенче ĕçлекен рабочисене те питĕ кирлĕ.

Кăçал пирĕн колхозсен çĕрулмине уяр çанталăкра кăларса, уйрах шăтăксемпе траншейăсенче усрассине анлăн сармалла. Иртнĕ çул нумай колхозсем çĕрулмине тарăн мар чавнă шăтăксенче (буртсенче) усраса хĕл каçарчĕç. Иртнĕ сивĕ хĕл çĕрулмине çавăн пек буртсенче усрассине пăрахăçларĕ. Нумай çĕрте çĕрулми шăнса пăсăлчĕ.

Кăçал çĕрулмине пăхса усрас тĕлĕшпе лайăхрах майсем шырамалла. Уйри хранилищĕсенчен çĕрулмине лайăх упраса хăваракансем иккĕ. Вĕсем тарăн чавнă шăтăк тата траншейăсем. Вĕсенче, лайăх витсе хурсан, çĕрулми шăнмасть, пăсăлмасăр упранса тăрать. Çавăнпа кăçал эпир колхозсене çĕрулмине уйрах тунă траншейăсенче типтерлесе хурса усрама сĕнетпĕр.

Сарлака та тарăн чавнă шăтăксене çĕрулми хурсан, çиелтен хăмасемпе витсе çирĕплетмелле. Çапла тумасан çиелтен хунă тăпра çĕрулмине пусарса ватма пултарать. Çавăнпа та çĕрулми шăтăкĕсене ансăртарах, анчах вăрăмрах (канав манерлĕ) тусан лайăхрах пулать. Сарлака чавнă шăтăксенче çĕрулми ансăр чавнă шăтăксенчинчен хăвăртрах шăнса пăсăлма пултарать. Çавсем пурте çĕрулмине траншейăсенче усрама лайăхраххине çирĕплетсе параççĕ.

Çĕрулми хумалли траншейăн сарлакăшĕ пĕр метр пулмалла пулсан, тарăнăшĕ унăн мĕн чухлĕ пулмалла-ха? Траншейăсен тарăнăшне, пур çĕрте те йышăннă пек, 1—1,5 метр таран чавмалла. Траншейăсене çакăнтан тарăнрах чавсан çĕр айĕнчи шывсем тухма пултараççĕ.

Траншейăсене чавнă чухне тата çакăн пек ыйту тухса тăма пултарать: траншейăсен хĕррисене тӳрĕ е çӳлелле чалăш тумалла? Куславкка районĕнчи «Динамо» колхозра, эпир кăтартнă пек, çĕрулми хумалли траншейăсене тĕпĕ—1 метр, çӳлти хĕрри—1,25 метр сарлакĕш чавса тунă, вăрăмĕшне 10 метр таран чавнă.

Траншейăн тĕпне 5—7 сантиметр хулăмĕш типĕ, таса улăм сараççĕ, çĕрулмине траншейăна тăп-тулличех мар, 18—20 сантиметр хăварса тултараççĕ. Çапла вара çĕрулми сийĕ траншейăра пĕр метр хулăмĕш пулать. Çĕрулмин тухăçлăхĕ гектартан 12—13 тонна пулсан, çакăн пек траншейăсене гектар çинче иккĕ чавмалла. Траншейăсен вырăнĕ уйрах, çĕрулми анни çинчех пулма пултарать, анчах вĕсене çĕр айĕнчи шывсем пур вырăна е вĕсен çывăхне чавмалла мар, тата вĕсене çурçĕртен кăнтăр еннелле чавмалла.

Траншейăсене хунă çĕрулмине витсе хурасси çине уйрăмăнах тимлĕн пăхмалла. Çĕрулми сийĕ çине çиелтен çур метр хулăмĕш улăм витес пулать, улăм çине çур метр хулăмĕш тăпра витмелле. Тăприне пĕр харăс мар, çанталăк сивĕтсе пынă май витсе пымалла. Сивĕ 2—3 градуса (цельсипе) çитсен, траншейăсене тĕплĕнех витсе хумалла пулать. Улăм тата тăпра траншея çинче çеç мар, унăн хĕррисенче те пĕр метр сарлакĕш витсе хумалла. Çĕрулми хунă вырăнта çумăр е юр шывĕсене ирттерсе яма таврара тарăн мар канав чавса хумалла.

Хĕл каçарма типтерлесе хуракан çĕрулми таса та типĕ, кăларнă чухне касса пăсманни пулмалла, ăна траншейăна та типтерлĕн, ватмасăр хумалла. Çĕрулми усраннине пăхсах тăмалла. Траншейăсенче пĕрмаях 2 градус ăшă тытса тăма тăрăшмалла. Çĕрулми сийĕнче ăшă ытларах пулсан, траншейăна хĕррисенчен уçса уçăлтармалла, вăйлă сивĕсенче, кирлĕ пулсан, татах улăм, юр, хăшпĕр чухне тислĕк те витмелле пулать.

Çак майсемпе усă курса, çĕршывпа Хĕрлĕ Çар валли çĕрулмине кашни колхозăн лайăх пăхса усрамалла.

К. НАУМОВ,

Чăвашсен ялхуçалăх институчĕн доценчĕ.

Ют çĕршывсенче

Мадагаскарти лару-тăру

ЛОНДОН, сентябрĕн 19-мĕшĕ. (ТАСС). Англин информаци министерстви пĕлтернĕ тăрăх, Англин перемирри тумалли условийĕсене, Лондонра кăтартса панă тăрăх, вăл условисенче капитуляци тĕлĕшпе лартнă требованисем кăна пулнă тата утрава малашне мĕнле тытса тăрас ыйту çинчен каламан пулин те, Виши правительствин Мадагаскарти представителĕсем йышăнма килĕшмен.

РУМЫНИРЕ ЧУГУНÇУЛПА ÇУРЕССИ ЧАКНĂ

СТАМБУЛ, сентябрĕн 18-мĕшĕ. (ТАСС). Румынире чугунçулсем тăрăх пассажирсем çӳрессине татах чакарнă. Çакна ăна пассажир вагонĕсен мĕнпур паркне нимĕçсемпе румынсен аманнă салтакĕсене турттарма мобилизациленĕ пирки тата Румынирен Германие ялхуçалăх продукчĕсемпе нефть турттарассине вăйлатнă пирки тунă. Румыни чугунçулĕсем тăрăх пĕр чăрмавсăр çӳреме çулти вырăнсенче ĕçлекен чиновниксемпе командировкăсене каякан офицерсене кăна ирĕк панă. Чугунçулпа çӳреме чарасси çинчен кăларнă распоряжени нимĕçсен администрацийĕн чинĕсене пырса тивмест.

Венгрири террор

СТАМБУЛ, сентябрĕн 19-мĕшĕ. (ТАСС). Венгрин «Пестер Ллойд» хаçачĕ çапла пĕлтерет: Венгрири предприятисенче тата ялхуçалăхĕнче саботажсемпе диверсиллĕ ĕçсем йышланнă. Уйрăмах вут тĕртсе çунтарнисем нумай пулаççĕ. Венгри правительствин постановленийĕ тăрăх, саботажсемпе диверсиллĕ ĕçсене организацилекенсене кăна мар, çавăн пекех тата «çав çынсемпе çыхăннисене те, çавнашкал актсем çинчен пĕлнĕ, анчах ун çинчен полицие систермен çынсене те» вĕлермелле тунă.

Люксембургра çар сучĕсем иртĕхеççĕ

ЛОНДОН, сентябрĕн 19-мĕшĕ. (ТАСС). Англин информаци министерстви çапла пĕлтерет: Люксембургра пĕтĕмĕшле забастовка пуçланнă май, нимĕçсем çар сучĕсен ĕçне вăйлатнă. Нумай рабочисене вĕлернĕ те ĕнтĕ. Çар сучĕсем забастовкăсене хутшăннă тесе айăпласа татти-сыпписĕр приговорсем йышăнаççĕ. Çавнашкал судсенчи процесса çавтери хăвăртлăн туса ирттереççĕ. Айăпланакансем тĕлĕшпе вĕлермелли приговор йышăнаççĕ те айăпланакансем вара апелляци пама та пултараймаççĕ.

Норвеги профсоюзĕсенчен çынсем массăллăн тухаççĕ

СТОКГОЛЬМ, сентябрĕн 19-мĕшĕ. (ТАСС). Швецине Норвегин пресс-бюровĕ пĕлтернĕ тăрăх. Норвегире вăрттăн тухакан хаçатсем Норвегири профсоюзсене фашистлантарнине хирĕç протестлеме чĕнни çине ответлесе, 200 пин рабочи профсоюз организацийĕсенчен тухасси çинчен пĕлтернĕ. Ослора тата ытти хуласенче профсоюз комитечĕсен адресĕсемпе почтăна профсоюзсенчен тухасси çинчен калакан заявленисем питĕ нумай пырса тăраççĕ. Çав заявленисен содержанийĕсем пурин те пĕр пекрех: «Эпĕ пирĕн профсоюз организацийĕ Квислинг партийĕн съездне хăйĕн представителĕсене ярасси çинчен пĕлтĕм, — тесе çыраççĕ çав заявленисенче. — Çапла майпа ĕнтĕ манăн ĕненӳпе ăнланăва пачах та хирĕçле политикăна пулăшас ĕçре манăн ятпа та усă кураççĕ. Эпĕ профсоюзран паянах тухасси çинчен пĕлтеретĕп». Çак кампани Квислингпа унăн мĕнпур фашистла шайккине курайманнине кăтартса паракан пĕтĕм халăх движенийĕ пулса каять.

КĔСКЕН

● Ослора, саботаж тунă тесе айăпласа, 5 норвежеца асаплантарса вĕлернĕ. Германи çарне хирĕç диверсиллĕ ĕçсем тунă тесе айăпласа, виçĕ çынна персе вĕлермелле тунă.

● Бельгин Эно провинцийĕнчи чылай предприятисенче нумаях пулмасть динамомашинăсене стройран кăларнă. Çавна пула заводсенче ĕç чарăнса ларнă. Нимĕçсем 50 заложнике тытса хупнă.

● Абвильри авиаци завочĕ çине вĕçсе пырса тапăннă хыççăн Америкăн «Вĕçекен крепость» йышши икĕ бомбардировщикĕ хăйсен базисене таврăнман. Европа çинче çавăн йышши самолетсене халь пуçласа персе ӳкернĕ.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

СОВХОЗ „РОСГЛАВВИНО" (гор. Чебоксары, ул. Коммунальная Слобода, 21), имеет в продаже посадочный материал разных сортов—яблонь, смородину, малину. Отпуск производится всем гражданам.
9—4 Дирекция.

Чувашсоюзу требуются

на постоянную работу в Чебоксарах и в районах: ревизоры, главные и старшие бухгалтера, экономисты, преподаватели по учету и машинистка.

Обращаться: гор. Чебоксары, Театральная, 1/5, Чувашпотребсоюз.
3—3

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5. Дом печати. **ТЕЛЕФОНСЕМ:** редакторăн — 0—67, редакци секретарĕн — 4—26, пропагандăпа парти пурнăç пайĕн — 3—99, ялхуçалăх пайĕн — 5—31, издательство конторин — 0—23.

НТ 1062 Типографи № 1 Управления полиграфпромышленности при СНК ЧАССР. Заказ № 2. Ф 6. 58 24 п. н.